

LARRY
TREMBLAY

**POSLJEDNJA
SLIKA
LJUBAVI**

roman

LEYKAM
international

LARRY TREMBLAY
POSLJEDNJA SLIKA LJUBAVI

LEYKAM international

NAKLADNIK
Leykam international d.o.o., Ilica 42, HR-10000 Zagreb
www.leykam-international.hr

ZA NAKLADNIKA
Jürgen Ehgartner

UREDNIKA
Eugenia Ehgartner

PRIJEVOD S FRANCUSKOGA
Mirna Sindičić Sabljo

LEKTURA I KOREKTURA
Neli Mindoljević

© Leykam international d.o.o., Zagreb 2023.
Nijedan dio ove knjige ne smije se umnožavati,
fotokopirati ni na bilo koji drugi način reproducirati
bez nakladnikova pismenog dopuštenja.

Naslov originala: Tableau final de l'amour ©
Éditions La Peuplade, 2021; © Larry Tremblay, 2021
„This edition is published by arrangement with Éditions La Peuplade,
in conjunction with its duly appointed agent Books And More Agency #BAM,
Paris, France. All rights reserved.“

Knjiga je objavljena uz financijsku potporu Ministarstva
kulture i medija Republike Hrvatske.

We acknowledge the support of the Canada Council
for the Arts for this translation.

Canada Council Conseil des arts
for the Arts du Canada

Nous remercions le Conseil des Arts du Canada
du soutien accordé à notre programme de publication.

ISBN 978-953-340-172-0

CIP zapis dostupan u računalnom katalogu Nacionalne
i sveučilišne knjižnice u Zagrebu pod brojem 001193780.

ILUSTRACIJA NA NASLOVNICI:
Klasja Habjan

LARRY TREMBLAY
POSLJEDNJA SLIKA LJUBAVI

roman

S francuskoga prevela
Mirna Sindičić Sabljo

Zagreb, 2023.

Za Rolfa

Ovaj je roman fikcionalno djelo, slobodno je inspiriran radom slikara Francisa Bacona i pojedinim epizodama iz njegova života. Bez obzira na to, likovi opisani u *Posljednjoj slici ljubavi*, kao i njihovi postupci, isključivo su plod autorove mašte.

*Ljepoti nema drugoga početka do rane, jedinstvene, kod svakoga
drugačije, skrivene ili vidljive, koju svaki čovjek u sebi nosi,
čuva i onamo se povlači kad želi napustiti svijet zbog neke pri-
vremene ali duboke slobode.*

JEAN GENET

*Atelijer Alberta Giacomettija**

* Prevela Marija Bašić, 15 dana, br. 1-2, 1992., str. 8.

TVOJ BESPRAVNI UPAD

DOŠAO SI POKRASTI ME. Spavao sam u svojem ateliju. Prljav i umrljan bojom. Začuo sam rasprskavanje stakla. Približavao mi se uljez koji nije uspijevao ostati neprimjetnim. Svejedno, veselilo me da se nešto zbiva u toj samotnoj noći. Možda sam se ponadao da smrt provaljuje kod mene. Ne bih li je prestrašio, pravio sam se mrtav. U ateliju je vladao mrak, po tvom načinu kretanja – čuo sam te kako mrmljaš, sam si sebe ohrabrivao, smirivao, zasigurno si bio sitan i neiskusani lopov – shvatio sam da misliš kako si sam. Džepnom si svjetiljkom osvijetlio zidove uz koje su bili nagomilani okviri, platna koja će zauvijek ostati nedovršena, odbacene skice, ideje koje bi bljesnule poput munje. Na nekoliko sekundi zaustavio snop svjetla, zasigurno razočaran onim što si vidio. Jesi li uopće znao u kakvu si to ropotarnicu upao? Jesi li uopće bio svjestan da ta nagomilana platna vrijede pravo bogatstvo, samo zato što je na njima moj potpis? A onda si me osvijetlio. Izgledao sam poput srne koju je zabljesnulo svjetlo automobila. Pomislio sam na svoga oca, lovca, i njegov užitek dok bi na nišanu držao plijen. Zaslijepljen svjetlom, naslućivao sam tvoj obris, tamnu masu koja mi se zbog zaprepaštenosti doimala većom. Napravio sam pokret i ustao iz kreveta. Tada si se, ti, neznanić sa svjetlom u rukama, bacio na mene. Borili smo se. Bio si snažniji. Jako si me udario

džepnom svjetiljkom po čelu, a ona se potom ugasila. U tmini sam zamišljao kako mi navire krv. Preplavljuje atelijer sretna zbog toga što je pobjegla iz moga tijela. Oduvijek sam imao bujnu maštu u svezi svega što se ticalo tijela, njegovih otvora, njegovih preobrazbi. Tako smo se snažno isprepleli da su granice među našim tijelima iščezavale, a potom polako nestale. Na trenutak ni ti ni ja nismo postojali.

Dok je svitalo, promatrao sam tvoje loše obrijano lice. Ne znam ni kako ni kada, no tijekom te čudnovate noći obnažio si se. Kad si se probudio, ne bih li umirio tvoju iznenadnu zabrinutost, samo sam ti rekao: „Ne boj se, neću zvati policiju.”

Bio si turoban i neumoljiv, a ja sam shvatio da se predamnom nalazi model za kojim sam tragao. Potajice, slikar u meni istinski je uživao. Zamolio sam te da ustaneš. Poslušao si me. Moje su oči bile preplavljene. Prostor oko tebe istoga je trenutka promijenio svoj izgled. Skuhao sam ti jaja. Prihvatio sam se posla. Pripremio sam platno. Jeo si glasno. Inače bih mrzio zvuk žvakanja hrane. Inače bih mrzio osobu koja tako nediskretno guta hranu.

Nikad nisam podnosio zvukove koje ispušta tijelo. Posebice one moga oca dok sam bio dijete. On je znao – primijetio bih to kad bi me, punih usta, izazivački pogledao – da se grozim načina na koji jede. Svakoga sam dana bio prisiljen trpjeti njegovo bučno gutanje kojim me je podsjećao da u svojoj kući ima pravo činiti što želi. Unatoč njegovu ponašanju za stolom, u društvu je njegova pojava odisala staromodnom elegancijom, usiljenom finoćom. Što ga nije sprečavalo da sa svojim sinom postupa kao s najlošijim konjem, onim kojeg nije uspio na brzinu odgojiti. Manjkalo mu je strpljenja, bio je uvjeren da je strpljenje znak slabosti, štoviše mana. Toga sam jutro bio ljut na sebe zato što sam razmišljao o ocu, razočaran

zato što tolike godine nisam bio u stanju iz sjećanja izbrisati uspomene na djetinjstvo. No osvijestio sam neospornu činjenicu: možda si jeo poput svinje, no ja sam to prihvatio, moj je živčani sustav to integrirao. Niti mi se gadilo niti me je obuzimao nagon za ubijanjem.

Dok sam ja pripremao platno, ti si jeo s okrutnošću koju sam počeo primjećivati u tebi, polako je voljeti, i u isti sam mah pretpostavio kako želiš zaboraviti našu noć. Odjenuo si se, odjeća ti je bila zamrljana mojom krvlju. Osjećao sam nelagodu. Mogao si tražiti da je operem ili da ti posudim neku od mojih košulja. Nisi gledao u mene. Pravio si se da ti je svejedno. A ja sam s postojanim veseljem pripremao platno. Upitao si me smiješ li telefonirati. Nisam otvorio usta, samo sam napravio pokret glavom. Nisi bio siguran u moj odgovor. Nasmiješio sam ti se. Bio si mnogo mlađi od mene. Snažniji. Birao si broj. Čuo sam cijeli razgovor iako si govorio najtiše što si mogao, nagnute glave, iskrivljenih leđa. Mogao sam uočiti reljef tvojih kralježaka. Razgovarao si sa ženom. Lagao si joj, bilo je očito. Na to si naviknuo. S druge strane linije žena je urlala, vrijeđala te. Tvoja su se leđa ispravila. Nisam vidio tvoje lice, no prema ukočenosti tvoga zatiljka mogao sam naslutiti njegov izgled. Poklopio si slušalicu i neko vrijeme ostao nepomičan. Izgledao si poput spomenika istrgnuta iz svojega izvornog položaja. Tvoj je očaj bio savršen. Uostalom, to sam od tebe očekivao. Okrenuo si se prema meni. Rekao si mi da moraš otići. No nisi se pomaknuo sa stolice. Baš u tom trenutku pogledao sam u tvoje oči. Njihovu boju, njihov oblik, njihov sjaj. Osjetio sam snagu tvog bespravnog upada u moj atelijer, njegovu silovitu važnost za moj život. Zadržao si moj pogled, zamišljao sam cijelo tvoje biće skriveno iza tvojih očiju, stisnuto kako ga se ne bi uznemirilo.

Približio sam se. Pokretom ruke krenuo sam prema tvome licu. Dopustio si mi. Usudio sam se dodirnuti tvoju kožu, kao da provjeravam kvalitetu tkanine. Svom snagom si me odgurnuo. Pao sam. Nagnuo si se prema meni, mislio sam da mi želiš pomoći da ustanem. Pljunuo si na mene, a potom nestao. Cijelog sam dana slikao s nezasitnim veseljem, poput nestrpljiva konja koji nervozno udara stražnjim nogama. Sutradan, s treptajima zore, udarcima čekića uništio sam platno. To nije bilo ono što sam trebao naslikati.

PIO SAM PRETJERANO. Trošio novac u suludom bijesu. U to su vrijeme cijene mojih slika bile smiješno sablažnjive. Prodaja samo jedne od njih omogućavala mi je najgora pretjerivanja, sramotna zanošenja. Pozivao bih nepoznate osobe za svoj stol, častio sve. Pio sam isključivo šampanjac. U sebe sam ulijevao litre, jedva sam se održavao na nogama. Nadao sam se da će i srce izdržati.

Dok god je bilo za piti i jesti, bio sam vladar privremenoga dvora. Uvijek bi se tu našao netko tko bi me slušao sa strašću prožetom naivnošću. Ostali su moje riječi smatrali pretenzionim štucanjem. Moji dugi, javni, alkoholom natopljeni, solilokviji bili su važni za moju odlučnost da slikam i posebice da slikam iznova. Rečenicama sam pokušavao opisati ono što se na platnima nikada nije smjelo pojaviti. Izbrisati cijelu šumu kako bi se zadržalo samo jedno stablo, odabrano na skandalozno proizvoljan način.

Pljunuo si na mene, no znao sam da ću te opet susresti. Kad bi se jedan bar zatvorio, opijena bih srca krenuo u potragu za drugim, prljavijim, mračnijim, no otvorenim. Kad sam te noći ušao u najbjedniju rupu u Sohou, nisam vidio nikoga osim tebe. U tom je trenutku postojala samo tvoja ljudska svjetlost. Zbog dima cigareta bar je bio uronjen u sivkastu tromost. U kutu je glazbenik sakatio *jazz*-kompoziciju. Napustio sam prijatelje s kojima sam te večeri bio, ostavio im svežanj novčanica i približio se tvome stolu. Nešto si tiho govorio prelijepoj ženi, mlađoj od tebe. Sjajna crna kosa padala joj je preko ramena. Nosila je masivnu ogrlicu od drvenih perli i blještave zlatne naušnice na dnu kojih se njihalo plavo pero. Opušteno me je promatrala, dok si ti spustio pogled i njime fiksirao dno svoje čaše. Bio sam siguran da ta žena nije ona s kojom si telefonski razgovarao kad si bio kod mene.

Nisi bio tip muškarca koji je sposoban zadržati ženu. Nijedna se žena s tobom nije mogla usrećiti. Ne mogu to objasniti, no znao sam to, iako te nisam poznavao. Sjeo sam pored tebe, pod stolom sam ruku stavio na tvoje bedro. Ukočio si se, no nisi uzmaknuo. Osjetio sam vrelinu tvoga tijela. S iznimnim zadovoljstvom slušao sam anegdote te žene koju si upravo upoznao. Engleski je govorila s naglaskom, rastežući riječi. Njezin sam naglasak smatrao šarmantnim. U Englesku je stigla prije nekoliko mjeseci. Rođena je u Riju de Janeiru ili u São Paulu, nisam uspijevao dobro shvatiti sve što je tako uzbuđeno govorila. Nakon nekoliko trenutaka obraćala se isključivo meni, kao da ti i ne postojiš. Tvrdila je da je napustila supruga koji ju je varao i pobjegla parobrodom. Živjela je u Londonu kod rođakinje. Skladala je pjesme, radila kao manekenka, doživjela tisuću uspjeha i neuspjeha, ništavnosti i uzvišenosti, koje su izlazile iz njezinih poetično crvenih, alkoholom uništenih, usana. Kao u nekoj igri, odlučio sam povjerovati samo u polovicu onoga što je pripovijedala o svojoj burnoj prošlosti. Zapravo, tu sam ženu slušao samo zato što je moja ruka počivala na tvome bedru, u tome je bila tajna. Šutio si, stiskao čašu na istovremeno muževan i dječjački način. Možda si strahovao da ću prepričati tvoj neuspjeli pokušaj provale u moj atelijer? Ispričati što smo radili? Uistinu radili? Ili ti je možda sve to bilo nevažno.

Žena je pričala. Pokušavajući razumjeti tvoju nijemost, tvoju nepomičnost, stvorio sam desetke pretpostavki. Fascinantan komad mramora. Preplavila me mučnina, morao sam naglo ustati i napustiti bar. Gušio sam se. Na ulici je magla prvim zrakama sunca priječila najavu svitanja. Trebalo mi je nekoliko minuta dok nisam osvijestio da me netko slijedi. Bio sam uvjeren da se radi o Brazilki. Rekla mi je kako se

zove: Gabriela. No više ni u što nisam bio siguran. Možda sam sanjao da mi je rekla svoje ime, ili sam ga izmislio? Ili si mi ga ti rekao? No ti nisi izgovorio ni riječ otkad sam ruku položio na tvoje bedro. Osim ako, dakako, nisam htio čuti ono što si mogao reći. Na taj sam te način poništio pred tom ženom.

Povikao sam: „Gabriela, vi ste?” Zvuk se koraka zaustavio. Ponovio sam pitanje. Ništa. Okrenuo sam se. Ulična je svjetiljka, nekoliko metara dalje, osvijetljavala ogroman plakat za film koji je magla izobličavala. Nastavio sam svojim putom. Do stana, koji se nalazio blizu atelijera, trebalo mi je petnaestak minuta. Uskoro sam opet začuo zvuk koraka na pločniku. Ovoga sam puta bio siguran da si to ti. Nisam sumnjao: napustio si tu divnu ženu lažljivih usana. Usporio sam, svjestan uzbuđenja koje je raslo svakim mojim korakom. Razvlačio sam užitak koji mi je probadao utrobu. U panici, moja se mašta razuzdala: ubit ćeš me. Tvoja ruka, u džepu kaputa, stiće držak noža. Rasjeći ćeš moje tijelo preciznošću koju omogućava ljubav oslabljene žestine. S mojim ćeš se tijelom, pogledom preplavljenim žaljenjem, igrati mesara.

Čuo sam te pred vratima mog atelijera. Magla se podigla, a tvoj se lik ukazao. Otvorio sam. Prije ulaska kratko si oklijevao. Gledao sam u tvoja leđa. Što je u meni izazvalo emociju britkiju od noža koji sam zamišljao da upravo držiš u ruci. Tišina je preplavila pretrpani prostor mog atelijera. Oprezna tišina. Skinuo si kaput. Ponudio sam ti piće ne pitajući te želiš li ga. Stari viski, koji si iskapio do dna. Ponovno sam ti natočio. Nisi mi se nasmiješio niti zahvalio. Tvoje je držanje bilo savršeno.

Uzdrmao si moj život udarcem za koji nisam ni slutio da dolazi. Jedva mjesec dana prije, pokušao si me orobiti usred

noći. Čemu si se nadao? Da pod madracem skrivam novac? Bio bih polaskan da si došao ukrasti moju sliku. No bez obzira na tvoju lijepu odjeću, bio si neupućen i neuk. Nisi znao ništa o umjetnosti, nisi imao pojma koliko sam poznat umjetnik bio. Mislio si da ćeš otići s ručnim satom, televizorom, tricama. Skočio si na mene poput mačka. Zvijeri iz kanalizacije. Šteta što me nisi mogao opljačkati svake noći. Bio sam spreman trpjeti nasilje koje poput kuke uranja u meso.

A sada si pio moj viski dok je mliječna svjetlost polako budila ostakljeni strop mog atelijera. Zamolio sam te da me udariš. Nisi shvatio moju zamolbu. Tvoje je lice izgledalo začuđeno poput djetetova.

PRVIH SAM DANA gajio maštariju da ću potpuno ispuniti tvoje tijelo kao što borac osvajanjem prostora i udarcima prodire u suborca. Izmicao si i mojim najmanjim pokušajima, zanemarivao i najsuptilnije aluzije. Samouvjerenošću koja me oduševljavala tvrdio si da se među nama ništa nije dogodilo. Nisam ti proturječio. Zabavljale su me tvoja muževnost i njezine napukline. Naslutio sam da si sklon okrutnosti koja ti je omogućavala da se ne moraš suočiti s vlastitom slabošću, s nespretnošću dječaka izgubljena u svijetu odraslih. Primjećivao sam tvoje izlike, povlačio se pred tobom ne bih li te zadržao. Iz iskustva sam znao da nećeš moći odoljeti mojem načinu ponašanja. Postat ćeš jednako degutantna kao i ja, na tom putu otići korak dalje od mene. Zato što si ti bio potpun, a ja, već dugo, u krhotinama zbog izrazito snažnih napada astme zbog kojih mi je život nalikovao tvrtki za rušenje. Što sam se više uništavao, to je moje slikarstvo postajalo lucidnijim.

Dva u toj mjeri isprepletena borca da nitko nije znao gdje jedan počinje, a drugi dovršava. Eto o čemu sam isprva sanjao.

I prije nego što smo se upoznali, znao sam da ću te odvesti u propast. Tvoj mi je pad trebao ne bih li naslikao ono što u sebi nosim još od užasa koje sam proživio u djetinjstvu.

Gušio sam se.

Kako bih preživio, prisilio sam se zadovoljstvo nalaziti u patnji. Jednostavna, prejednostavna istina, no ona je oblikovala moj nervni sustav, omogućila mi da ne umrem tijekom prvih napadaja astme. U djetinjstvu sam bio uvjeren da se život svodi na bolest. Hvatati zrak, prevrtati se poput ribe izvan vode, apatično piskati, napušten, otežano disati s dva oslabjela plućna krila, dvije suhe vreće koje grebu sav

unutarnji prostor sedmogodišnjeg djeteta. Zašto? Zašto mi već sada nedostaje zraka? Zašto moram prosi ti ono što svi oko mene dobivaju bez imalo muke i ne nudeći išta zauzvrat? Zašto se disanje pretvorilo u egzistencijalni pothvat? Čime sam zaslužio takvu pokoru? Ne htijući bio sam tragična osoba, nesvjestan toga.

Ne bi li me kaznio zbog nedostatka zraka, otac me je bičevao. Bio je uvjeren da sam lažljivac, glumac i licemjer. Nije htio priznati da tijelo njegova tijela može biti uzdrmano, slabo, da usisava zrak, pljuje ga, gubi, ne uspijeva ponovno uhvatiti. Mrzio me je, a ja sam za njim žudio. Bičevao me je kao što je činio s konjima koji su mu se opirali. Na drukčiji način nije znao odgajati i voljeti. Godine 1914. bio je vojnik, a potom kapetan svoje pukovnije. Borio se u ratu: ratu koji ga je uništio. Dugo sam se divio njegovu stavu na fotografijama na kojima je bio u odori, s oružjem u ruci, odmjerena osmijeha kojim je govorio da neće dopustiti Nijemcima da ga ubiju. Sila od čovjeka koja je mirisala na duhan i talk. Žuljevitih ruku. Trenirao je trkaće konje. Za njega nisam bio pobjednički konj, već izgubljeno dijete. Mrzio je moje napadaje, ismijavao moja prenemaganja, moje konvulzije. Gušio sam se, a on bi mi naređivao da dišem! Majka me je štitila koliko je mogla, no nije se usuđivala suprotstaviti suprugu. Mnogo mlađa od njega, obožavala ga je, šutjela, pokoravala se. Bila je njegova kuja. Godinama poslije, zbog mržnje i zlostavljanja, odmaknula se od njegova prodorna utjecaja. No u to bi mu vrijeme čizme lizala da je to od nje tražio. Uostalom, možda je to i radila? Tko zna što je njih dvoje radilo dok su bili sami u mraku svoje intime? Način na koji je spuštala oči pred njegovim hladnim pogledom, saginjala glavu poput dresirane životinje kad bi stavio svoju tešku ruku na njezin

zatiľjak, skupljala pepeo cigare koji je pao na njegove hlaće dok bi pijuckao konjak, sve mi se to gadilo, navodilo me na zaključak da svijet odraslih krije mračne tajne koje sjaje poput kukaca koje otkrijemo u trenutku podizanja teškoga kamena. Iz toga sam naivno izvukao zaključak da moj otac posjeduje iznimnu snagu, da njegovo tijelo isijava zavodljive mirise, da njegove geste izazivaju poštovanje i divljenje. Ne čudi da sam pred njim ostajao bez daha. Ne čudi da je najmršaviji među njegovim konjima bio vrjedniji od mene.

VOLIO SAM PRIBLIŽITI SE TVOME LICU. Nije mi promicalo ništa od onoga što je nudilo. Krupni je plan zaklanjao sve ostalo. Tvoja su me usta promatrala usnama izgladnjelim od stvarnosti. Pripovijedao si mi o svojemu skitalačkom životu. Zvuk me tvoga glasa paralizirao. Tvoja muževna ljepota poticala je kolanje krvi u mojim venama. Tvoja prisutnost u atelijeru činila je prostor oko nas nevažnim. Roditelje nisi upoznao. Zavidio sam ti jer si bio oslobođen toga pakla. Saznao si da se tvoja majka ubila nedugo nakon tvoga rođenja. Potrudila se uspeti na krov zgrade, najviše koju je u svojoj četvrti pronašla, i potom se sručila u ništavilo. Naveli su te na zaključak da je bila prostitutka, narkomanka, ljudski otpad. Tu si verziju priče odbacivao. Nisi imao ništa protiv raspuštenica, kako su te žene nepromišljeno zvali, no bilo bi ti draže da je tvoja majka umrla na uzvišeniji način. Kakav? Ni sam nisi pouzdano znao. Uvjerio si se da je počinila samoubojstvo zato što su joj oduzeli sina. U tvojim je očima tvoja majka bila svetica, mlada, izgubljena djevojka koja je napravila jednu jedinu pogrešku i za nju platila najvišu cijenu. Znao si kako se zvala, no nisi htio izgovoriti njezino ime, jedina je to stvar koji si htio zadržati u tišini svoga srca. Ostalo – isticao si – nije bilo važno. Nikad nisi saznao tko je bio tvoj otac. Mrzio si ga. Htio si ga pronaći ne bi li saznao zašto ti je srce natopljeno mržnjom. Rekao si mi to s osmijehom, prvim koji si mi darovao. Potom sam pogledao tvoje stisnute šake. Na sekundu sam zamislio udarce koje su zadale, mišiće kojima su nanijele bol, lica koja su poružnjela, izobličila.

Djetinjstvo si proveo seleći se iz jedne u drugu udomiteljsku obitelj. Iskorištavali su te, zlostavljali, loše s tobom postupali, ponekad voljeli. Povredama iz djetinjstva razmetao si se kao s trofejima. Dio si života proveo u zatvoru. Na što si

bio ponosan. Zamišljao sam promiskuitet kojemu si se odao u ćelijama u kojima su se nasilni muškarci voljeli, uništavali u ljubavi. Nisi otkrivao pohotne detalje o onome što ti je otvrdnulo srce iza rešetaka. Razmetao si se, igrao uloge, pokazivao mi ožiljke. Kod mene si uvijek dolazio lijepo odjeven. Nosio si odjela loše kvalitete, uvjeren da su elegantna. S lijepo privezanom kravatom izgledao si poput odvjetnika, a ne skitnice. To je bila tvoja pobjeda. Tvoje me priče nisu zanimale. Slušao sam ih sa zamorom. Možda si ih i izmišljao u trenutku u kojem su izlazile iz tvojih usana. No ni za što na svijetu ne bih suzbijao tvoju potrebu da se istočiš ispred mene. Fasciniralo me je tvoje tijelo, njegova muskulatura koja je najavljivala druge borbe. Na tvojoj sam koži detektirao bjelkasti miris metala. Tvoj dah nije bio svjež, no nije bio ni neugodan. Bio je u skladu s tvojim pričama o krađama, ucjenama, lutanjima. Nisam ti se htio diviti već te samo kadrirati, okoristiti se tvojim tijelom, uvući ga u svoje slikarstvo. Bio si vreća prepuna emocija za kojom sam tragao, sadržaj koji sam žudio istresti i u širokim namazima razmazati po platnu.

U to vrijeme nisam shvaćao što mi se događa. Dogodilo se to tijekom tjedana, mjeseci, godina. Navrlo je poput moćna i nezaustavljiva vala. Preplavilo je moj atelijer, osjetio sam estetsku sreću jednako postojanu poput opeke. Tvoje je tijelo privlačilo previše svjetlosti.

Prepričavao si mi svoje pustolovine sa ženama. Ponovno si se vraćao na tu temu. Po tvojim pričama, tvoja ti je reputacija u Londonu otvarala sva vrata prema kriminalu, ljubavi, seksu. Nestajao si danima. Odlazio u lov. Tim si se riječima koristio. Imao si potrebu afirmirati svoju muževnost, uvjeravati se da nismo u vezi, da je prva noć bila samo san. Pljuvao si po pederima, zaboravljajući, ili glumeći da si zaboravio, da si i

sam bio jedan od njih. Zašto si se vraćao u atelijer? Obožavao sam tvoje licemjerje. Uzbudivalo me je, izluđivalo. Što si se više zatvarao u svoje muževno tijelo, to sam više primjećivao ono za čim sam žudio, ono što je opsjedalo slikara u meni. Ako ustrajem u svojoj perverzности, uspjeti ću to dotaknuti, položiti na platno, dati mu oblik, obris, obojiti, pričvrstiti za dno mojih zjenica.

MOJU JE ŽELJU ZA SLIKANJEM potaknulo prostituiranje. Te su dvije aktivnosti, umjetnička i erotska, tvorile jedinstvena, zbog nedostatka zraka, iskrivljena usta. Odahnuo sam spoznavši da nisam ništa više od mesa. Prodajući svoje tijelo oslobodio sam se djetinjstva.

U sedamnaestoj sam godini bio prisiljen, u poraznim okolnostima, napustiti obiteljski dom u Dublinu, nakon što me je otac, koji nije mogao podnijeti što se njegov sin u ženskom donjem rublju prenemaže pred zrcalom, izbacio. Uzdrmao sam njegovu viziju svijeta. Napukli stupovi njegova hrama uskoro će se srušiti. Pobjegao sam u Pariz. Bilo je to sredinom tisućudevetstodvadesetih godina. Majka mi je slala nešto novca. Moj otac o tome nije ništa znao, bar sam se nadao. U tome nepoznatom gradu, čiji jezik još nisam govorio, postao sam odvažniji, maštovitiji.

Nekih bih večeri na usne stavljao ruž, oči istaknuo crnom olovkom. Odmah sam uočio kakav učinak te sitne estetske intervencije izazivaju na ulicama osvijetljenima izlozima kafića. Privlačio sam različite vrste pogleda. Njihov me je broj do te mjere preobražavao da sam mogao postati bilo tko. A u tome sam uživao. Satima sam uspijevao zadržati erekciju, više ili manje uspješno skrivenu u hlačama. S prvim sam se klijentom oslobodio. Bio sam iznenađen brzinom kojom sam usvajao sve tajne zanata. Takvom brzinom da me više ništa nije iznenađivalo, uzbuđivalo, gadilo mi se. Prostitucija kakvu sam prakticirao bila je igra, terapija za moje propadajuće bronhe. Vrlo sam jeftino prodavao svoj jadni šarm, ponekad ga i darovao. Dok god sam bio u stanju piti, ostalo mi nije bilo važno. Prštao sam od veselja na uglu svake pariške ulice. Nisam bio lijep, privlačio sam svojom nehajnošću i početničkim znanjem francuskoga. Muškarci su voljeli moj naglasak,

od njega im se dizao. Iskorištavao sam ih kako bih jezično napredovao. Bio sam ponosan na svoju snalažljivost, ni za koga se nisam vezao, nisam patio od usamljenosti, nisam tragaio za ljubavnim vezama. Bio sam, nema sumnje, cinik. Još nisam imao ni dvadeset godina, iscrpljivao sam se prije nego što ih napunim. Pojedini mušterije u meni bi pobudili sažaljenje. Dovodeći ih do vrhunca, upijao sam snažne doze njihove tuge. Oslobođali su se svojih laži. Uglavnom su bili oženjeni. U njihovim sam teškim i suučesničkim pogledima opažao vlastito prokletstvo.

U bijegu od suočavanja s vlatitim proturječjima, prostituiranje je bilo neka vrsta izlaza za nuždu. Očev bič nastavljao me je kažnjavati i na pariškim ulicama. Zašto nosim majčino donje rublje, donje rublje njegove supruge? Ponekad sam se zbog toga smijao, a ponekad plakao.

Optužbe moga oca nisu bile posve neutemeljene. Dio je mojih kriza bio odglumljen. No kako je on mogao razlikovati trenutke u kojima sam mislio da ću umrijeti na kraju izdaha od onih u kojima sam se ismijavao sa životom i njegovima nepravdama? Uostalom, to što je mogao raskrinkati licemjerje svog sina nije bilo važno. Izazivao sam njegov bijes i u oba slučaja dobio što sam htio: udarce njegova biča. Dok bi me udarao, osjećao bih njegovu očinsku nazočnost. Pribijalo me za stvarnost, sprečavalo da se rasplinem u okolnom zraku. Da je čekao moj ulazak u adolescenciju da me podvrgne tim dražesnim mukama, pobunio bih se. Ja bih njega udario, ili bih barem to pokušao učiniti, zato što je moj otac bio snažan, dobro prokrvljenih mišića. Sila prirode, kako je moja mama voljela govoriti. No djetetovo je tijelo bilo ranjeno opetovanim udarcima. A to tijelo nije bilo u stanju uistinu pojmiti što se događa. Miješalo je toplinu i hladnoću, bol i užitak,

ujedinjujući ih, a njihovim je spojem nastao neimenovljiv, ne posve ljudski grumen egzistencije.

To sam bio ja, taj osjećaj sretne prljavštine, i s tim sam se morao nositi.

PRISTAO SI POZIRATI MI. Time si napravio prvi korak u otkrivanju vlastite pasivnosti. Opustio si mišiće uvijek na borbu spremnog boksača lake kategorije, koji je dopustio da iz tebe izroni nježnost koju si od rođenja skrivao, ona nježna strana koju sam primijetio prve noći dok sam spavao u tvom naručju. A to sam htio prinijeti kao žrtvu na svoje platno.

Postavio sam tabure usred atelijera. Nije mogao stajati uspravno, nestabilan na neopisivoj gomili različita otpada. Nikad nisam čistio, samo sam skupljao nakupljenu prašinu i miješao je s bojom. Ponekad bih je nasumice pobacao na oslikano platno.

Godinama prije, kad više ne bih mogao ni otvoriti ni zatvoriti vrata atelijera, unajmio bih nekoga da pokupi razbacana neuspjela platna, rasklimane okvire, ispražnjene boce, potrganu odjeću, kutije od hrane koje su u toj mjeri zatrpane pod da se na njemu više nije moglo stajati na nogama. Ubrzo bi se gomila opet stvorila. I onda sam jednoga dana odlučio pustiti da se stvari događaju same od sebe. Trebalo mi je to. Slikati sam mogao samo u neredu, u zbrci. Kao da sam prisvojio tu sumnjivu, utješnu, najvjerojatnije pogrešnu ideju da svjetlost izvire iz tmine.

Netko drugi zasigurno bi izustio neuljudne primjedbe o kaosu koji je vladao u tome nezdravom, zagušljivom, za astmatičara poput mene paradoksalno toksičnom prostoru. No taj te nered, posve suprotno, smirivao, davao je tvom odijelu s kravatom veću moć.

Zamolio sam te da sjedneš na tabure. Poslušao si me. Zapalio si cigaretu. Tvoj je prvi dim ostavio plavi trag, sporu spiralu koja je okružila tvoje lice, a potom se raspršila. Pred tobom sam se, s kistom u ruci, osjećao kao lažnjak. Inače nisam radio na taj način. Nikada dotad nisam slikao prema